

etabloval jakožto plnohodnotný a „opravdový“ prezident Ruské federace, který si mimo zahraniční politiku dokáže poradit i se *siloviki* v Kremlu bez zprostředkování pomoci Vladimira Putina (s. 216–227).

Jakkoliv může tato kniha propagandistického ražení působit na kritického čtenáře úsměvným dojmem, dobře ilustruje současnou snahu ruského státního aparátu a příslušných kontrolních komisí o prosazování vlastního a jediného „správného“ pohledu na moderní dějiny, který servíruje široké veřejnosti spolu se sladkou příchutí povinné národní hrdosti.

Jakub Šimák

Arkadij Vaksberg, **Smrtící laboratoř: Od Lenina k Putinovi**. Praha: Garamond, 2008. 266 s. ISBN 978-80-7407-027-3

Arkadij Vaksberg (*1922) se jako spisovatel, novinář a dramaturg věnoval problematice politických vražd v Rusku i v několika dalších dílech, ze kterých můžeme zmínit *Vyšinskij: Stalinův prokurátor*, *Ruská mafie*, *Hotel Lux* nebo *Stalin a Židé*. Vaksberg také dlouhou řadu let působil jako pařížský korespondent časopisu *Literaturnaja Gazeta*. Její první české vydání obsahuje sedmáct kapitol, které jsou chronologickým výčtem nejdůležitějších politicky motivovaných vražd v Sovětském svazu a později Ruské federaci, dále stručný úvod, dva závěry a soupis pramenů. Poznámky jsou vždy souhrnně umístěny pro několik kapitol najednou, což lehce komplikuje jejich vyhledávání. Časově je kniha ohraničena rokem 1917 a Velkou říjnovou socialistickou revolucí z jedné strany, z druhé strany však děj uzavřen není...

Cílem knihy, jak sám autor explicitně uvádí, je najít kořeny fenomenu politického násilí v Rusku a vysvětlit, jakým způsobem došlo k jejich rozšíření a takřka všeobecnému zpřítomnění v ruské společnosti. Za počátek problému považuje právě revoluci v roce 1917, kdy se teror a násilí staly základním politickým nástrojem do takové míry, že tento stav přestal být považován za výjimečný. Toto chápání nutného násilí pro udržení vnitřní bezpečnosti státu pak přetrvalo až do období relativního klidu a míru a postupně se stalo nedílnou součástí ruské politiky. K významnému kroku směrem k legalizaci státního teroru došlo v roce 1921, kdy dal Lenin pokyn k vytvoření „speciálního kabinetu“, který byl pověřen výzkumem všech možných prostředků použitelných k eliminaci nepřátel státu. Podle autora se touto problematikou má smysl zabývat především z toho titulu, že praxe „vražd užitečných pro stát“ přetrvala až do současnosti.

Příběhy lidí zahynuvších rukou politické moci jsou autorem vybraným souborem událostí z různých období sovětské i postsovětské historie. Chronologie naznačuje, jakým způsobem se praktiky proměňovaly a vyvíjely. Zpočátku existovaly dva typy státního teroru. První, který byl zaměřen na jednotlivce většinou ve vyšších politických či jiných funkcích, a druhý, který postihoval celé masy a měl mít především zstrašující účinek. Později už byla používána spíše první varianta. Teritoriálně se autor dotýká nejen vražd spáchaných

na území Ruska, ale – především po druhé světové válce – i těch, ke kterým došlo v sovětských satelitech nebo dokonce i v zemích, kam ruští občané, pronásledovaní komunistickým režimem, emigrovali. Poměrně podrobně se autor věnuje i Československu, a zejména okolnostem smrti Jana Masaryka a souvisejícím okolnostem. Nemalá část knihy je věnována postsovětskému období a změnám, které nová éra přinesla.

Autor sám upozorňuje na nepřekonatelný nedostatek *písemných* důkazů, kterými by mohl svůj výklad podpořit, a označuje tuto skutečnost za doklad úspěšně fungující a státem chráněné a provozované zločinecké mašinérie. Jistou důvěrnost jeho výkladu dodává i to, že se sám se v politickém, novinářském a spisovatelském prostředí aktivně pohyboval a osobně znal řadu protagonistů popisovaných událostí. Kniha však není objektivním vědeckým výkladem postaveným na prokazatelných argumentech a důkazech. Je to sdělení, jehož cílem je upozornit na skutečnost, že politická vražda jakožto nástroj na udržení politické moci je v Ruské federaci stále ještě aktuálním problémem. Občasné zdánlivé obraty k lepšímu jsou podle autora sehrány pouze za účelem uklidnění veřejného mínění – především toho světového – nicméně tradice, pěstovaná a zdokonalovaná po desítky let, je již pevně zakořeněná.

Eva Pelíšková

Petr Vavrouška, Ruské duše. Praha: Radioservis, 2009. 250 s. ISBN 978-80-86212-05-0

Garry Kasparov, Ramzan Kadyrov, Marina Chodorkovská, Svetozar Rusakov či Michail Gorbačov. Pět jmen charakterizujících Rusko dnešní či Sovětský svaz minulý. Redaktor Českého rozhlasu Petr Vavrouška strávil čtyři roky v Rusku jako zahraniční zpravodaj, jmenovitě od roku 2004 do roku 2008. Za tu dobu si vytvořil na Rusko, jeho politiku, společnost a kulturu zajímavý, a nutno dodat že i vcelku kritický pohled.

Po skončení svého působení v Rusku se rozhodl vydat knihu interview s nejzajímavějšími lidmi, které za tu dobu poznal. Rozhovory byly pořízeny vesměs v průběhu let 2007 a 2008, jsou tedy poměrně aktuální. Jaká vlastně ta ruská duše je? Autor pochopitelně ani po čtyřech letech strávených v Rusku přesnou odpověď na otázku, která znamenala asi prvotní impuls k vytvoření publikace, nezná, nicméně soubor rozhovorů pátrání po vlastnostech Rusů a Ruska ulehčuje.

Kniha je rozdělena na tři základní kapitoly. V první s názvem *Putinovo Rusko* Petr Vavrouška nabízí rozhovory vesměs s politicky, vědecky či novinářsky činnými osobnostmi současného Ruska. Otázky se točí hodně okolo politiky, médií či stavu dnešní ruské společnosti obecně. Čtenář může vstřebávat kritický pohled elitního politologa a sociologa Dmitrije Oreškina, pohled tragický světoznámého šachisty a nyní v Rusku nevídaného politika Garryho Kasparova, nepřesvědčivou obhajobu Andreje Lugového, podezřelého z otrávení bývalého agenta KGB Alexeje Litvinenka, či prapodivně pozitivní „proputinovské“ názory premiéra Čečenské republiky Ramzana Kadyrova.